

УДК 378.4 : 78 (477.44-25) «195»

*Олеся Валентинівна Черкашина,
кандидат мистецтвознавства, викладач кафедри музикознавства
та інструментальної підготовки Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського*

МУЗИЧНА ОСВІТА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРИ ПОДІЛЬСЬКОГО РЕГІОНУ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ. ВІННИЦЬКА ДЕРЖАВНА КОНСЕРВАТОРІЯ

У статті досліджуються основні етапи діяльності Вінницької Народної (Державної) консерваторії-музичного технікуму та музичної профшколи першої половини XX століття як головних чинників професіоналізації культури Подільського регіону.

Ключові слова: Вінницька Народна (Державна) консерваторія, музичний технікум, музична профшкола, навчальні програми, Робітничка консерваторія.

*Олеся Валентиновна Черкашина,
кандидат искусствоведения, преподаватель кафедры музыковедения
и инструментальной подготовки Винницкого государственного
педагогического университета имени Михаила Коцюбинского*

МУЗЫКАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР ПРОФЕССИОНАЛИЗАЦИИ КУЛЬТУРЫ ПОДОЛЬСКОГО РЕГИОНА ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XX СТОЛЕТИЯ. ВИННИЦКАЯ ГОСУДАРСТВЕННАЯ КОНСЕРВАТОРИЯ

В статье исследуются основные этапы деятельности Винницкой Народной (Государственной) консерватории-музыкального техникума и музыкальной профшколы первой половины XX столетия как главных факторов профессионализации культуры Подольского региона.

Ключевые слова: Винницкая Народная (Государственная) консерватория, музыкальный техникум, музыкальная профшкола, учебные программы, Рабочая консерватория.

*Olesya Valentinovna Tcherkashina,
candidate of art, lecturer of the department of musicology and tool preparation
Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskiy*

MUSIC EDUCATION AS AN IMPORTANT FACTOR IN THE PROFESSIONALIZATION OF PODOLSK REGION'S CULTURE IN THE FIRST HALF OF THE TWENTIETH CENTURY. VINNYTSIA STATE CONSERVATORY

The article research the main stages of activity Vinnytsia National (State) Music College-Conservatory and professional school of music in the first half of the twentieth century as the main factors professionalization culture of Podolsk region.

Key words: Vinnytsia National (State) Music College-Conservatory, musical technical school, professional school of music, educational packages, Working Conservatory.

Музично-освітнє життя Вінниці першої половини ХХ століття було настільки потужним і яскравим, що потребувало спеціального вивчення. Однією з перших спроб висвітлення розвитку різних форм музичної культури та освіти Поділля від ХVІ століття є дисертація Т. Бурдейни-Публіки. У мистецтвознавчому аспекті здійснено комплексний аналіз мистецького життя Поділля ХІХ – ХХ століть М. Антошко, утім питання музичної освіти не набуло ґрунтовного дослідження.

Актуальність статті зумовлена прагненням вивчення діяльності Вінницької Народної консерваторії-музичного технікуму, оскільки функціонування цього навчального закладу зробило вагомий внесок у подальший розвиток музично-освітнього та музично-театрального життя як Вінниці, так і всього Подільського регіону. **Мета пропонованої статті** – комплексно дослідити процеси становлення та розвитку Вінницької Народної (Державної) консерваторії-музичного технікуму як потужного центру підготовки професійних музичних кадрів Подільського регіону, *новизна* – введення до наукового обігу маловідомого фактологічного матеріалу з архівних фондів, аналіз структури закладу, історико-культурних умов, форм діяльності тощо.

У 1919 році виходить низка документів стосовно необхідності перебудови музичної освіти та навчання музиці усіх охочих. Оскільки музичні заняття вважали елементом життя єдиної Трудової школи, розвитку освіти сприяли постанови і документи щодо ідеологічного чинника – музика повинна допомагати перебудові життя, впливати на його суспільні процеси. Успіхи в розвитку культури і мистецтва в країні відкривали перед музичним вихованням великі перспективи. Навчальні заклади було перетворено на радянські трудові школи. Серед установ професійної мистецької освіти у Вінниці діяли спеціалізовані технікуми, музичне училище, художня школа, профшколи та інші. Центром музичної освіти на Поділлі стає Вінницька Народна консерваторія імені Х.Г. Раковського, що була єдиним вищим музичним навчальним закладом на Поділлі і готувала професійні кадри для всього краю. Відкриття вищого освітнього музичного закладу, статус якого сягав рівня столичних консерваторій, планували ще у 1918 році. Ідея його створення належала Б. Мироненкові, але його задум було втілено дещо пізніше. У річному звіті музичного сектора (секції) Губосвіти (1919) зазначено, що проект організації такого закладу вже реалізовано, є для цього відповідні педагогічні кадри і навіть приміщення, але через брак коштів його відкриття затримується. Водночас планувалося створення Художньої капели з викладанням сольного співу та музично-теоретичних дисциплін, яка в майбутньому мала долучитися до консерваторії. Відкриття консерваторії, що за покликом того часу назвали Народною, відбулося 4 липня 1920 року. Заклад очолив Д. Френкін¹ (скрипаль за фахом). Перший прийом документів до Вінницької Народної консерваторії (до класів фортепіано, співів, скрипки та теорії композиції) тривав до 1 серпня 1920 року, вступні іспити, про що повідомляла місцева газета «Вісти», розпочалися 4 серпня. До складу студентів було зараховано майже 600 осіб, що для провінційної Вінниці було чимало. Проте їх кількість протягом 1921 – 1922 н.р. різко падає і становить 172 (відраховували студентів, які не відповідали вимогам закладу). Урешті-решт, залишилися лише учні з середнім показником здібностей та дуже обдаровані. Заняття в консерваторії розпочинали о четвертій дня, щоб надати можливість відвідування простим робітникам, які вдень працювали [23, арк. 52; 25, арк.71-81].

Становлення радянської влади, відбудова господарства, економічні труднощі тощо не могли не позначитися на функціонуванні навчальних закладів міста, зокрема такого складного й специфічного як консерваторія, перші роки роботи якої були вкрай важкими. Про це свідчить хоча б той факт, що у приміщенні не було освітлення, а заняття планували на вечірні години. Дирекція музичного закладу неодноразово зверталась до відповідних організацій Вінниці з проханням електрифікувати приміщення, але через брак необхідних матеріалів прохання відхилили. Зверталися і до Всерабису як до організації, що «захищає інтереси робітників мистецтва» (у консерваторії навчалися понад 25 осіб – членів цієї організації). Хоча і з великими труднощами, заклад продовжував свою діяльність [9, арк. 150].

Реформи, що відбувалися протягом 1917 – 1920 років, коли уряд української держави набирав чинності, стосувалися безпосередньо музичної освіти. Відділом художньої освіти Головпрофосу було визначено структуру навчальних закладів, розроблено програми й навчальні плани музичних інститутів, технікумів, училищ. Першочерговим завданням було проведення націоналізації та удержавлення музичних навчальних закладів, а також концертних організацій. Питання перебудови музичної освітянської мережі постійно обговорювали в музичних колах, однак реформа музичної освіти розпочалася пізніше, у 1923-1925 роках.

На початку 1920-х років на базі приватних музичних шкіл та училищ організовують музичні професійні школи (музпрофшколи), більшість з яких знаходилася в одному приміщенні з консерваторією і були об'єднані спільним керівництвом і професурою. Саме ці заклади тривалий час залишалися головними осередками музичної професійної освіти. Така музпрофшкола від 1920 року функціонувала при Вінницькій консерваторії, термін навчання в ній, після проходження підготовчого відділення, становив три роки. У 1921 році музпрофшколу було націоналізовано і передано у відання Губернського відділу професійної освіти (Губпрофосу). До жовтня 1922 року, як і у всіх профшколах, навчання було безкоштовне. Від 1925 року музпрофшкола одержує новий статус – Державна. Посаду завідувача посів викладач спеціального фортепіано, випускник Московської консерваторії М. Орлов [13, арк. 1; 22, арк. 7].

Народна консерваторія та музпрофшкола, матеріальні умови яких весь час були надзвичайно складними, практично знаходились на межі виживання. Комітет Народної освіти, не маючи змоги фінансувати заклад, 1921 року переводить музичну школу на самозабезпечення, дозволивши брати платню за навчання. Безкоштовними залишалися лише 25 місць (для дітей незаможних родин, членів Комнезамів та профспілок). Ще більше ускладнило становище музпрофшколи розпорядження Укрголовпрофосу від жовтня 1922 року, згідно з яким навчання у всіх профшколах та ВНЗ повністю стає платним, що, як зазначали владні органи, було тимчасовим заходом, «поки держава не зможе їх знову взяти на своє повне утримання» [22, арк. 7]. Протягом 1920 – 1922 років інвентар, музичні інструменти, нотна бібліотека² тощо були придбані за підтримки місцевих професійних організацій. На відміну від одеських музичного технікуму і музичного інституту, що мали гарні приміщення, роботу Вінницької консерваторії та музпрофшколи суттєво гальмувала відсутність постійного помешкання – місце їхнього перебування змінювалося чотири рази³.

На новий навчальний рік (1921 – 1922) музпрофшкола проводила набір учнів на фортепіанний, вокальний, струнний та духовий відділи. У школі викладали: віолончель, духові дерев'яні та мідні інструменти, спеціальне та обов'язкове фортепіано, скрипку, спів (сольний і хоровий), музично-теоретичні дисципліни (сольфеджіо, теорію, гармонію). Однак штат викладачів став більш обмеженим (з доповідної записки від 7.10.1921). Кількість викладачів на вересень 1922 року становила 15 осіб, у наступні роки – 20 [13, арк. 1, 4]. Для повноцінної роботи консерваторії та музпрофшколи потрібні були кваліфіковані спеціалісти⁴. Викладачем консерваторії з класу співів від 7 лютого 1921 року було призначено М. Литвиненко-Вольгемут⁵, а також запрошено викладача з Одеси О. Мошковича (серпень, 1921; закінчив Паризьку консерваторію). У червні (11) 1921 року до Києва та Москви для залучення нових музично-педагогічних кадрів, а також для заповнення вакансій у класах теорії композиції, фортепіано, віолончелі, для придбання нотної та педагогічної літератури було відряджено завідувача консерваторією Д. Френкіна; у грудні 1921 року до Харкова та Москви – завідувача Музичною підсекцією Подільського комітету Губосвіти Л. Зелінського з дорученням сформувати симфонічний оркестр, остаточний штат викладачів консерваторії, придбати музичні інструменти тощо [17, арк.138].

Ознайомившись із статутом, програмами та планами роботи Вінницької Народної консерваторії, Музичний відділ Головпрофосвіти вирішує, що заклад є спеціальною художньою школою II і III рівнів. Оскільки назва «Народна консерваторія» закріпилася за закладами шкільного типу, що не випускає музикантів-спеціалістів, – зазначалося у документі, – а у Вінницькій консерваторії навчаються обдаровані люди, для яких музика є професією, головною метою життя, то, зважаючи на програму навчання, пропонується змінити назву «Народна консерваторія» на «Державна консерваторія» [16, арк.14-15 зв.]. Головним аргументом було те, як дізнаємося із звітів за 1921 – 1922 навчальний рік, що Вінницька Народна консерваторія, організована 1920 року, настільки потужно розвинула свою діяльність, що дійсно представляла Державний вищий музичний навчальний заклад, що випускає спеціалістів належної вищої кваліфікації. Зрештою, повне перетворення Народної консерваторії в Державну відбулося протягом 1921 – 1922 навчального року. До закладу вже зараховували виключно абітурієнтів з музичними здібностями і доброю професійною підготовкою.

Термін навчання в консерваторії, де було відкрито фортепіанний, теоретичний, вокальний, оркестровий відділи (скрипка, віолончель, контрабас, альт; з 1 жовтня 1922 року – усі духові інструменти), а також класи спеціальної теорії музики, композиції, інструментального та вокального ансамблів, становив сім років. До програми входили такі дисципліни: спеціальність, елементарна теорія, сольфеджіо, гармонія, історія музики, музична література, мішаний і жіночий хори, обов'язкове фортепіано, інструментальна та вокальна методика, психологія [16, арк. 45-52; 21, арк. 423]. На 1927 – 1928 роки до навчальних планів музпрофшколи та музтехнікуму були внесені зміни. Через брак коштів було вилучено загальноосвітні дисципліни (історія мистецтва, фізика, математика, хімія, біологія тощо). Новий навчальний план передбачав уведення

на перших курсах *консерваторії* таких предметів: енциклопедія (аналіз форм), малий практикум фортепіанної гри, акомпанемент; на другому – практичний гармонічний та естетичний аналіз музичної літератури. До навчальної програми *музпрофшколи*, рівень якої був досить високим, належали такі дисципліни, як фортепіано (обов'язкове фортепіано), скрипка, духові інструменти (мідні та дерев'яні), віолончель, співи, музична грамота, елементарна теорія, сольфеджіо, гармонія, енциклопедія, теорія композиції, інструментування, історія музики, камерний ансамбль, хоровий клас (до програми технікуму додавали симфонічний ансамбль, військову справу), а також загальноосвітні предмети – суспільствознавство, українознавство [12, арк. 37-38; 13, арк. 2 зв.].

Перше об'єднане засідання Педагогічних рад Вінницької Державної консерваторії та музичного училища (колишнього приватного училища А. Гуммеля⁶) було призначено на 17 грудня 1921 року, де мали розглядати питання щодо впровадження нової системи художньої освіти, затвердженої на засіданні Колегії Головнаросвіти від 29 серпня 1921 року, за якою мали функціонувати навчальні заклади двох типів: консерваторії та музичні інститути. Було порушено також питання про перейменування новоствореної Державної консерваторії, за «пролетарською модою» того часу, у музичний технікум⁷. Для цього треба було ввести кілька гуманітарних дисциплін: українознавство, громадознавство, загальну педагогіку, психологію та інші. Психологія була введена як основний предмет музично-педагогічного процесу, що зайвий раз підкреслювало необхідність до початку навчального року відкрити спеціально-педагогічний клас (за програмою музтехнікуму). Такий клас почав діяти вже у 1921 – 1922 навчальному році, однак поза основною програмою консерваторії. Проте нові програми лекцій і практичних занять нічим не відрізнялися від уже чинних, за винятком «майстерні» музичних інструментів [16, арк.19-19 зв.]. Особливу увагу було звернено на роботу виконавських колективів, що потребували додаткових приміщень. Зважаючи на відсутність великих репетиційних аудиторій, на початку діяльності консерваторії було організовано тільки два хори (мішаний і жіночий). Від вересня 1922 року почали систематично функціонувати ряд ансамблів і оркестровий клас (струнна група), що в перспективі мали стати базою для великого симфонічного оркестру⁸. З переходом до нового, більш просторого приміщення навчальний план закладу розширюється. До переліку дисциплін додали: клас контрапункту, історії мистецтва, а також естетику, методику, знайомство з музичною літературою, духовий факультет.

У березні 1922 року Вінницьку Державну консерваторію було перейменовано на музичний технікум⁹. Варто зазначити, що незалежно від назви, музичний заклад зберігав статус Державної консерваторії, його профілювання, програми, професійні вимоги майже не змінювались.

Художньою Радою музпрофшколи (від 23 червня 1922 року, № 322/4105) було відзначено, що «поки що немає нормальної профшколи, що могла би дати відповідні кадри підготовлених учнів в технікум, необхідно залишити підготовче відділення по всіх факультетах, а лише з моменту здійснення нормальної профшколи таке відділення ліквідувати» (зі звіту від 10.07.1922) [16, арк. 19 зв.].

Отже, питання діяльності музпрофшколи (до отримання більш докладних матеріалів – програм, положення, інструкцій і тощо), залишилося тимчасово відкритим. Для керівництва вищими курсами та фортепіанним ансамблем було запрошено ще двох піаністів¹⁰.

У 1922 – 1923 навчальному році серед студентів музтехнікуму (їх було 187) найбільшу кількість становили піаністи – 86, скрипалі – 21, вокалісти – 6, теоретики – 2. Зважаючи на те, що національний склад населення Вінниці був досить неоднорідним (поляки, росіяни, євреї тощо), найменшу кількість студентів закладу становили українці – їх було лише 5 (3 піаністи і 2 вокалісти). Вік студентів був дуже різним. Дорослих – від вісімнадцятилітнього віку та вище (18 – 39 років) було понад 50 осіб, із них 43 особи – контингент музичного технікуму¹¹. До складу студентів насамперед зараховували членів ЛКСМУ, профспілок та Комітету незаможних селян. Згодом до шкільного музичного закладу почали набирати здібних дітей робітничо-селянських родин, учителів тощо.

Через постійну зміну приміщення навчальний процес не могли проводити повноцінно. Скрутне матеріальне становище викладачів і багатьох учнів не давало можливості розширювати заклад. На вересень 1922 року у технікумі залишилися 15 викладачів (із 23) з музичних предметів, 13 із них були зі спеціальною вищою освітою. Статистичні дані свідчать, що до листопада місяця викладацький склад збільшився до 19 осіб [16, арк. 19 зв.-102]. Єдиним джерелом існування закладу була плата за навчання, що у 1922 році становила 80 крб.¹² Налагоджена робота оркестрового і хорового класів була призупинена. Не останню роль зіграла обмеженість у навчальних класах та час занять, що був перенесений на сьому годину вечора. Більш-менш повноцінно функціонували інструментальні відділи, спеціальної теорії музики, інструментальний та вокальний ансамблі, сольний спів, а також різні гуртки. Діяльність музтехнікуму у 1923 – 1924 навчальному році була під загрозою закриття, що було пов'язано із переселенням у приміщення однієї із трудових шкіл. Обмеженість в аудиторіях, незручний час для занять призвели до припинення на деякий час роботи закладу. Лише після ремонту (за кошти викладачів та учнів) та пристосування приміщення для навчання технікум відновив заняття. Зважаючи на масову українізацію закладів освіти варто зазначити, що навчання в консерваторії проводили російською мовою. Учителів, які могли спілкуватися українською, було лише двоє [19, арк. 27, 548-548 зв.].

Метою роботи Вінницького музтехнікуму (на 1923 навчальний рік) була підготовка «кваліфікованих працівників мистецтва, оркестрантів, співаків, піаністів, капельмейстерів, інструкторів, організаторів і керівників оркестрових і хорових студій, робітників Політпросвіти, Соцвиховання і т. ін.» [11, арк. 6 зв.]. У планах музичного технікуму на 1925 – 1926 навчальний рік значилося, що заклад готує виконавців-віртуозів (фортепіанний, скрипковий та інші відділи), викладачів з теоретичних дисциплін, оперних та камерних співаків (вокальний відділ). Студенти теоретичного та фортепіанного відділів проводили педагогічну практику (заняття з музичної грамоти та спеціального фортепіано), працюючи керівниками дитячих класів при музпрофшколі. З метою підвищення професійного рівня виконання, у планах роботи музтехнікуму було проведення занять з хоровими колективами, що діяли у Вінниці¹³.

У музтехнікумі періодично (не менше одного разу на місяць) проводились закриті, так звані академічні концерти, де кожен викладач демонстрував свій клас. Нерідко відбувались публічні тематичні концерти, вечори камерної музики, у яких брали участь студенти і викладачі, учнівський хор, симфонічний оркестр. Також виступали відомі вже на той час місцеві виконавці, зокрема струнний квартет А. Гуммеля, скрипаль Б. Мироненко, піаніст М. Севастьянов, які часто грали також у приміщенні міського театру, львівські музиканти – оперна співачка А. Козак, піаніст Н. Нижанківський та багато інших. Такі заходи збирали велику слухацьку аудиторію вінничан, хоч і починали їх пізно – о дев'ятій-десятій годині вечора [16, арк. 28-35].

Починаючи від середини 20-х років в системі музичної освіти відбуваються зміни – приймається ряд важливих рішень щодо функціонування музичних навчальних закладів. 1928 року, згідно з постановою Наркомосу від 12 червня, розпочалася реорганізація системи музичної освіти. У липні (26) 1928 року відбулося засідання ліквідаційної комісії Вінницького музичного технікуму, на якому розглядали питання переведення всіх студентів до Одеського музично-драматичного інституту, звільнення співробітників музтехнікуму з 1 серпня 1928 року, а також передача помешкання та всього майна музпрофшколі [12, арк. 146 - 146 зв.]. Проте вже у 1934 – 1935 роках відбувається розподіл на вищу музичну та театральну освіти. Відокремлюються консерваторії, а на базі музично-драматичних інститутів створюють інститути театального мистецтва. Реорганізація музичної освіти наклала відбиток і на діяльність Вінницької музпрофшколи, ускладнену майже повною відсутністю фінансування. Спрямованість закладу такого типу із фаховою підготовкою хористів опери, оперети, піаністів для ансамблів естрадного типу, оркестрантів для духових та мішаних оркестрів полягала у підготовці учнів, обізнаних із завданням та практикою політосвітньої роботи. Відчуваючи потребу у підготовці кваліфікованих кадрів і прагнучи відновити діяльність, Вінницький музичний технікум, зазнавши значних метаморфоз, переформовують у освітянсько-виховний заклад, оголосивши набір на новий навчальний 1932 – 1933 рік на робітничі факультети – відділи Комосвіти (комуністичної освіти) та Соцвиху (соціалістичного виховання). До лав студентів було зараховано 120 осіб за спеціальностями: скрипка, віолончель, народні і духові інструменти, фотрепіано та співи. Також відкривають два нових відділи – театральний та виконавський, навчання на яких було розпочато 1 жовтня 1932 року Переформатований музичний технікум, декларуючи на папері засади комуністичного виховання, практично продовжив своє фахове існування. У січні 1939 року у Вінниці відкривають вечірню Робітничу консерваторію, ініціаторами чого були вчителі Вінницької музичної школи та керівництво Вінницького театру опери і балету імені Леніна, який потребував поповнення та покращення музичних кадрів. При Робітничій консерваторії було відкрито класи скрипки, фортепіано, вокалу, віолончелі, духових і народних інструментів, а також теорії та історії музики. Навчання було безкоштовним і тривало два з половиною роки без відриву від виробництва. До закладу було зараховано одразу 45 осіб, але наступного року набір до консерваторії значно зменшився – до 32. Заняття розпочали 24 січня 1939 року [1 – 4; 6].

Отже, здійснення кардинальної реформи музичної освіти, представленої профшколою для дітей і дорослих та вищою ланкою – консерваторією або спеціальними інститутами, які готували музикантів-виконавців, лекторів, педагогів тощо, уможливило навчання широких верств населення. Одним з експериментів на цьому шляху стала діяльність вищих спеціалізованих учбових закладів у провінції і, серед інших, Вінницької консерваторії, відкриття якої було продиктовано потребою «часу» у висококваліфікованих кадрах, де були зібрані кращі музично-педагогічні сили, що залишилися після всіх реорганізацій музичної освіти і яка тривалий час виконувала функцію головного центру музичного освітництва Поділля, що готував спеціалістів високого рівня.

Примітки

¹Від вересня 1924 року директором Вінницького музичного технікуму призначено С. Папа-Афанасопуло, який на той час обіймав посаду голови президії Подільської філії товариства імені Леонтовича, а від 1925 року – М. Орлова (водночас виконувач обов'язків завідувача музпрофшколи) [8 арк. 65; 9, арк. 30].

²Музичною Секцією Підвідділу Мистецтв було надано музичні інструменти (фортепіано), партитури симфоній: Ф. Моцарта (До-мажор, Мі-бемоль мажор, Ре-мінор), Й. Гайдна (№ 2-6, 11, 12, 15, 16), Ф. Мендельсона (№ 3, 4), П. Чайковського (№ 4, 5, 6), а також збірники «Школи гри» для фортепіано (Бейер), скрипки (Ш. Беріо), віолончелі, духових інструментів, «збірники музики» Казбрюка, нотний папір тощо [10, арк. 246, 270].

³Після отримання помешкання по вул. Кузьми Дем'янова, 7 (1921 рік) та незначної державної дотації консерваторія почала своє «більш-менш нормальне існування». В квітні 1923 року музтехнікум знаходився по вул. Богдана Хмельницького (дім Мар'янчика), музпрофшкола (1922 рік) – по вул. Петра Могили, 30. На початок навчального 1923 року музтехнікум розташовувався по вул. Центральна школа (згідно з даними на 01.10.1923). До лютого 1925 року музтехнікум і музична профшкола знаходилися в «Мурах», по вул. Леніна, 59. Після тривалого листування із чинними органами, у жовтні 1925 року музтехнікуму виділили помешкання по вул. Дем'яна Бідного, 4 (колишня Дроганівська гімназія) і, як зазначено в документах, технікум «за один місяць встиг розгорнути свою роботу» [11, арк.1; 14, арк. 1; 20, арк. 51; 26, арк.3].

⁴На 1 жовтня 1927 року у музпрофшколі працювали 18 викладачів, переважна більшість з них мала вищу консерваторську освіту (Ленінградську та Одеську консерваторії, Вінницький музичний технікум, інститут М. Лисенка, решта (2) – музичну школу). Деякі викладачі консерваторії мали диплом «вільного художника» (ВНЗ), зокрема завідувач консерваторією Д. Френкін (скрипаль), М. Френкіна (викладач фортепіано), А. Ранієц-Іссерзон (викладач фортепіано), А. Лазарев (викладач теорії композиції) [13, арк. 4; 7, арк. 53-70].

⁵М. Литвиненко-Вольгемут також працювала викладачем співів в музичній школі при музичному училищі. За відсутністю учнів була звільнена з 1 вересня 1922 року (заява № 711) [16, арк.76].

⁶Програма була ширшою за схему нової музпрофшколи і прирівнювалася до програм і положення консерваторії.

⁷Відсутність необхідних документів, зокрема статуту, положення, загальмувала питання перейменування. У 1921 році музичний технікум відкривають у Херсоні, у 1923 році – в Одесі, у 1925 році – у Сімферополі [5, 488-499].

⁸Симфонічний оркестр почав функціонувати від 1923 року, до складу якого увійшли учні та викладачі закладу (45 осіб) [18, арк. 4, 432].

⁹У документах за липень 1921 року ще фігурує назва «Народна консерваторія», а від серпня 1921 року до 27 березня 1922 року – на штампелі зазначено назву «Державна консерваторія», хоча у заявах від 27 березня вже з'являється назва музичний технікум (на штампелі – від квітня 1922 року). Проте остаточною реорганізацією консерваторії у Вінницький Державний музичний технікум, як і інших музичних ВНЗ України, відбулась у 1923 році. Згадаймо, що Київську державну консерваторію, із збереженням статусу вищого закладу, у музтехнікум було перейменовано 1925 року [16, арк.16-41; 27, арк. 4].

¹⁰В окремих випадках штат викладачів до консерваторії добирала спеціальна комісія після складання ними іспиту з відповідного фаху (гра на інструменті для інструменталістів, вокал і т. ін.) перед випробувальною комісією, призначеною завідувачем консерваторією, а також співбесіди (знання музичної літератури, головних музично-педагогічних засад і методів викладання тощо). Так, іспит перед випробувальною комісією на предмет допущення на посаду викладача по класу віолончелі (у зв'язку з втратою документів про музичну освіту та викладацьку діяльність) здавав Є. Мастюков-Царьов – закінчив Казанське музичне училище (колишнє Імператорське) [16, арк.23-26].

¹¹У архівних документах зустрічаються деякі розбіжності щодо кількісного складу студентів (учнів) та викладачів музичного технікуму і музпрофшколи [21, арк. 410].

¹²Як часткове розв'язання фінансового питання при музтехнікумі було відкрито музичний магазин, що на деякий час став основною матеріальною базою технікуму. Проте магазин не міг існувати як окрема одиниця, до того ж прокат лише роялей і піаніно не міг задовольнити всіх запитів, тому виникла потреба у відкритті додаткових відділів, зокрема духового, у зв'язку з великим попитом на духові інструменти, та нотного, де можна було придбати всю необхідну музичну літературу, а також нотні видання. Асортимент музичного магазину постійно збільшувався і невдовзі охопив усі необхідні потреби закладу [28, арк. 88-88 зв.].

¹³Між хоровою капелою імені Леонтовича (керівник С. Папа-Афанасопуло) і музичним технікумом було налагоджено тісний контакт. В організованій хоровій студії, курс якої розрахований на 3,5 місяці, читали лекції з гармонії, сольфеджіо, теорії та історії української музики, постановки голосу, музичної етнографії, художнього читання, історії літератури, також викладали фортепіано, хоролий та сольний спів, проводили лекції з музичної ілюстрації, зокрема з політграмоти та спеціального мінімуму. Порушували питання щодо відкриття диригентського відділу [15, арк. 14, 20].

Література

1. Більшовицька правда. – 1932. – 21 березня.
2. Більшовицька правда. – 1932. – 9 липня.
3. Більшовицька правда. – 1939. – 11 червня.
4. Більшовицька правда. – 1939. – 3 січня.
5. Історія української музики : [у 6 т.]. – Т. 4 : 1917–1941 [від. кол. тому : Л.О. Пархоменко (відп. ред.), О.У. Литвинова, Б.М. Фільц]. – К. : Наукова думка, 1992. – 616 с.
6. Молодий більшовик. – 1939. – 26 січня.
7. ДАВО. – Ф. П. 525, оп. 1, спр. 40.
8. ДАВО. – Ф. П. 545, оп. 1, спр. 16.
9. ДАВО. – Ф. П. 545, оп. 1, спр. 1.
10. ДАВО. – Ф. Р. 254, оп. 1, спр. 1.
11. ДАВО. – Ф. Р. 256, оп. 1, спр. 1135.
12. ДАВО. – Ф. Р. 256, оп. 1, спр. 646.
13. ДАВО. – Ф. Р. 256, оп. 4, спр. 4.
14. ДАВО. – Ф. Р. 965, оп. 5, спр. 226.
15. ІР НБУВ. – Ф. 50, спр. 535.
16. ДАВО. – Ф. Р. 254, оп. 1, спр. 1244.
17. ДАВО. – Ф. Р. 254, оп. 1, спр. 195.
18. ДАВО. – Ф. Р. 254, оп. 1, спр. 197.
19. ДАВО. – Ф. Р. 254, оп. 1, спр. 209.
20. ДАВО. – Ф. Р. 254, оп. 1, спр. 50.
21. ДАВО. – Ф. Р. 254, оп. 1, спр. 500.
22. ДАВО. – Ф. Р. 254, оп. 1, спр. 623 а.
23. ДАВО. – Ф. Р. 254, оп. 1, спр. 76.
24. ДАВО. – Ф. Р. 2625, оп. 2, спр. 115.
25. ДАВО. – Ф. Р. 522, оп. 1, спр. 38.
26. ДАВО. – Ф. Р. 256, оп. 1, спр. 202.